

Kdopak to jde, kdopak je to tam na druhém boku doliny? Vidá ho, pána v botách, smad montár nebo kdo, nese si černý kufřík a šlape do vrchu — kdyby nebyl tak daleko, dal bych ruce k ústům a zahoukal na něho: Pochválen Ježíš Kristus, pane, kolik je hodin? Dvě s poledne, pasážku; kdybych nebyl tak daleko, zavolal bych na tebe, či že paseš krávy, a ty bys třeba ukázal: ta lyska, ta straka, ta hvězda, ta malina, tato jalůvka patří Polaně Hordubalové. Tak tak, hochu, pěkné kravky, radost pohledět; jen je nepouštěj dolů k Černopotoku, tam je tráva kyselá a voda hořká. Tak vidá, Polaně Hordubalové; inu, dřív mívala jen dvě krávy; a což, hochu, nemá ona i nějaké voly? Ach, Hospodine, a jaké voly, podolské, rohy jako napřážené paže; dva voly, pane. A což ovce? I harany i ovce, pane, ale ty se pasou nahoře na Durné Poloně. Moudrá a bohatá je Polana. A muže nemá? Co máváš rukou? Nemá Polana hospodáře? Ach, jaký hlupák, nepozná člověka; stíní si oči dlaní a pozírá, pozírá jako pařez.

Juraj Hordubal cítí srdce tepat až v hrdle; musí se zastavit a vydechnout, aha! aha! Je toho až příliš, je to tak náhlé, zalývá se tím jako člověk, který padl do vody: najednou, najednou je doma, to jen udělal krok přes ten kamenitý výmol a už ho to zaplavilo se všech stran: ano, ten výmol tu vždycky byl, bylo tu křoví trnkové a i tehdy bylo ožehlé ohněm pasáků; a zas kvetou v suti divizny, cesta se vytrácí v suché trávě a suché mateřidoušce, tady ten balvan zarostlý jafurou, encyán, jalovce a kraj lesa, suché kravince a opuštěná salaš; už není Ameriky a není osmi let; je všechno, co bylo, lesklý brouk v hlavice bodláku, klouzavá tráva a z dálky zvonec krav, sedlo nad Krivou, hnědé trsy ostřice a cesta domů —

— cesta měkkými kroky horala, jenž nosí opánky a nebyl v Americe, cesta vonící kravinami a lesem, vyhrátá jako chlebová pec, cesta do údolí, cesta kamenitá a vyšlapaná stády, rozbahnělá prameny, seskakující po kamenech, ach, Hospodine, jaká správná pěšina, prudká jako potok, měkká travou, drolící se štěrkem, mlaskající v mokřině, slýbající se pod koruny lesa: no, sir, žádný žkvárový chodník, co pod botou sklípe, jako v Johnstowmu, žádné rejlings, žádné zástupy mužů šlapající k majně, ani človíčka nikde, ani človíčka, jen cesta dolů, potok a zvonění stád, cesta domů, padání k domovu, zvonky telátek a u potoka modrý oměj —

Juraj Hordubal sestupuje dlouhými kroky, jaký pak kufřík, jakých pak osm let; tady je cesta domů a po té se to běží samo, jako se vrací stádo za soumraku s plnými vemeny, bím ham krav a zvonečky telátek: což sednout tady a vyčkat do soumraku, přijít do vsi se zvoněním stád, v hodinu, kdy báby vycházejí na zápraží a chlapi se opírají o plot: koukejte, koukejte, kdo sem jde? Ale já — jako stádo s pastvy — rovnou do otevřených vrat. Dobrý večer, Polano. Ani já se nevracím s prázdnou.

Nebo ne, vyčkat až do tmy, až přejde boží dobytek, až všechno usne; a zaklepat na okno, Polano! Polano! Jezu Kriste, kdo je tam? Já, Polano, abys byla první, kdo mne vidí; sláva ti, Bože. A kde je Hafie? Hafie spí; mám ji probudit? Ne, nech ji spát. Buď pochválen Bůh.

A Hordubal vykročil ještě rychleji. Jej Bohu, to se to jde, když se tak člověku rozběhnou myšlenky! Ani jim nestačíš, marně natahuješ nohy; hlava tě předběhne a je už u jeřabin na kraji údolí, huš, husy, huš a už jsi doma. Měl bys zatroubit na hubu: kde jste kdo, pozírejte, kdo to jde, jaký Ameríkán, tramtará, to koukáte, boys, hullo! A teď ticho, tady jsme doma, Polana na dvorku vytlouká len, přikrást se odzadu a zakrýt jí oči — Juraj! Jak jsi mne, Polano, poznala? Chvála bohu, abych nepoznala tvé ruce!

Hordubal běží dolinou, kufříku v ruce necítí,

tam je složena celá ta Amerika, modré košile, šaty z manchestru a Teddy-bear pro Hafii; a tohle, Polano, pro tebe, látky na šaty, jaké se nosí v Americe, voňavé mýdlo, handbag s fetiškem, a toto, Hafie, je flashlight, zmáčkneš tuto ten knoflík a svítí to, a tady ti vezu obrázky vystříhané z novin — ach, děvče, já jich měl, po osm let jsem pro tebe schovával, co jsem kde našel; musel jsem je nechat tam, už se mi nevešly do sputkejsu. Ale počkej, ještě tam v kufru je věc!

A tady už, chvála bohu, vede cesta přes potok; žádná železná lávka, ale jen kameny ve vodě, musí se skákat s kamene na kámen a rukama házet, é, chaso, tamto v kofání olši jsme chodili na raky, kalhoty vykasány a mokří až po uši; a je-li tuto v ohybu cesty ještě ten kříž? Pochválen Ježíš Kristus, je tu, skloněn nad vozovou cestou, měkkou teplým prachem a vonící stádem, slamou a žitem; a to už tu musí být plot Michalčukova sadu, a je tu, zarostlý bezem a ořeším jako tehdy, a je vyvrácený, tak jako byl; sláva ti, Hospodine, to už jsme ve vsi, zdraví došli, Juraji Hordubale. A Juraj Hordubal se zastavuje, čert ví, co že ten kuffík je najednou tak těžký, jen setřít pot a Jezus Maria, proč jsem se neumyl u potoka, proč jsem nevytáhl z kuffíku břitvu a zrcátko, abych se oholil u potoka! Vypadám jistě jako cikán, jako

22

tulák, jako zbojník, což abych se vrátil umýt se, než se ukáží Polané? Ale to už nejde, Hordubale, dívají se na tebe; za Michalčukovým plotem, za příkopem lopuchovým se nahnutě a vyjeveně dívá dítě. Zavoláš na ně, Hordubale? Řekneš, hej ty, jsi-li ty Michalčukův? A dítě, pleskajíc bosými tlapkami, se dává na útěk.

Což obejít dědinu, myslí si Hordubal, a dostat se domů zaďem? To tak, aby na mne vyběhli, ty jeden, kam to lezeš? Hybaj na cestu, nebo dostaneš bíčem! Co dělat, musí šlověk jít středem dědiny; ach, ty Bože, jen kdyby ten kuffík tak netížil! Tvář tetky v okně za muškátém, vyjevené pohledy slunečnic, habka na dvorku něco vylévá, jako by se obližela zadnicí, děti se zastavují a civějí, hele, hele, jde někdo cizí, děda Kyryl mele na prázdno bradou a ani oči nezvedne, ještě jedno bodnutí u srdce, Bůh a námi, a vejdi se skloněnou kříž do branky domova.

Ej, ty hlupáku, jak jsi se tak mohl zmýlit! To přece není Hordubalovic dřevěná chalupa, dřevěný chlév a stodola z trámů; toto je hotový dvorec, zděné stavení a střecha z tašek, na dvorku železná pumpa, z železa pluh a brány železné, nu, dvorec jakýsi; chytro, Hordubale, chytro se ztrať i s tím tvým černým kuffíkem, než přijde gazda a řekne: Nu co, co ty tady okouníš? Dobrý den, hospodáři, nebývala tady

23

Polana Hordubalová? Prosim za odpuštění, pane, nevím, kam jsem dal oči.

Na zápraží vychází Polana a stane jako zkamenělá, oči vyteřené, ruce přesilně tiskne k prsoum a prudce, jřkavě vydechuje.

III.

A teď neví Juraj Hordubal, co by řekl: tolik začátků si vymyslel, co to, že se sem žádný nehodí? Nezakryje dlaněmi oči Polané, nezafuká v noci na okno, nevrátí se se zvoněním stád a se slovy požehnání; ale ježatý sem vráží a neumytý, nu, jaký div, že se ženáká poleká? I hlas by ze mne vyšel divný a scákrčený — poraď, Hospodine, co se dá říci takovým světu nepodobným hlasem.

Polana ustupuje ze zápraží, až příliš daleko ustupuje, ach, Polano, já bych byl proklouzil i tak; a říká hlasem, který skoro není hlas a skoro není její: „Pojď dál, já — zavolám Hafii.“ Ano, Hafii, ale dřív bych chtěl tobě položit ruce na ramena a říci, nu, Polano, nerad jsem tě polekal; sláva Bohu, že už jsem doma. A vída, jak jsi se zařídila: nová je postel a vysoko nastlaná, stůl nový a těžký, na stěně svatě obrazy, inu, brachu, to ani v Americe nemají lepší; podlaha z prken a v oknech muškát, dobře jsi, Polano, gazdovala! Juraj Hordubal potichoučku usedá na svůj kuffík.

24

25